

Zahmet neşriyatı

2

SENDİKALAR - AMELE CEMİYETLERİ
NİÇİN LÂZIMDIR ?
ve
Nasıl Teşkil Edilir

Yazan

H.Esad

1927

Fiyatı

3 kuruştur

(s. 3)

Sendikalar - Meslek Birlikleri Niçin
Lâzımdır?

Ameleye, Sendikalar içinde teşkilatlanmağa neden lüzum var

Bir işçi nasıl yaşar?

Nasıl çalıştığımızı, nasıl yaşadığımızı anlamak için bir az da vaziyetimizi tetkik edelim.. 10-12 hatta bazan da 14 saat çalışıyoruz.. Sabahın karanlığında işe başlarız. Öğlen paydosu yapılan yerler pek azdır.. İşbaşında ayak üzerinde kuru, soğuk şeylerle karnımızı doyuruyoruz... Aldığımız yevmiye hiç mesabesinde değildir. Yarı aç bir halde yaşıyoruz.. Bir de hastalanır veya işsiz kalırsak, bütün ailemizle beraber mahvolduk demektir..

Bu fena ve gayr-i kabil-i tahammül vaziyeti bizzat kendi nefsinde tecrübe edip bilmeyen tek bir işçi bulunamaz..

Peki, şu halde işçiyi patronun tazyikinden, ustasının küfürlerinden kim koruyacak?.. Çocuklarının daha pek küçük yaşta fabrikaya gidip sıhhatlerini kaybetmemeleri için onun işgününi kısaltıp yevmiyesini kim arttıracak?.. Velhasıl onun maddi vaziyetini kim iyileştirecektir?..

Patron işçilerin vaziyetini iyileştirebilir mi?

İşçilerin vaziyetini iyileştirmek için belki bizzat patronun kendisi meşgul olur?.. Acaba bu mümkün mü?.. Hayır, hiç şüphe (s. 4) yok ki mümkün değildir.. İşçilerle, patron ve fabrikatörlerin barışması asla kabil değildir.. Ve bu hiçbir zaman olamaz! Her patron, mümkün mertebe işçiyi çok çalıştırmak ve az para vermekte menfaattardır.. Bir işçi nerede yaşıyor, kendisiyle ailesi nasıl geçiniyor. Bütün bunlar bir fabrikatör, bir patronu hiçbir şekilde alâkadar etmeyen şeylerdir. İşçiler, hastalandıkları veya kuvvetten düştükleri zaman patronların bilâ merhamet onları işten çıkardıklarını ve yerlerine daha genç işçileri aldıklarını bilmeyen kim var?.. Hayır, kapitalistler işçilere yardım edemezler.. Onlardan ancak cebir ve tazyik beklenebilir..

Hükümet ameleiy müdafaa edebilir mi?

Belki hükümet, ameleiy müdafaa eder?.. Fakat şunu iyice bilmemiz lâzımdır

F7 110/107.
Zahmet
İsmail

X İTALSK

ki, hükümet iktidarı amele sınıfının eline geçmedikçe bu da mümkün değildir. Kapitalistlerin -yerli, ecnebi- hükümrân oldukları yerlerde, hükümet iktidarını kendi ellerinde bulundurmağa her an için gayret ederler! Sermayedarlar sırf ameleleri takip ettirmek için, büyük bir polis ve hafiye ordusu beslerler.. Umumi müessesata, devair, orduya hep kendilerine muti adamları doldururlar.. Bu suretle bütün hükümet aparatını kendilerine tâbi kılmış olurlar.. Kapitalistler, hâkim oldukları yerlerde, ordu veyahut polis kuvvetlerinin işçileri patronlara karşı müdafaa etmelerine hiç müsaade edeler mi?.. Sermayedarlar buna, hiçbir zaman imkân vermezler...

İşçilerin memnun oldukları her defasında, yevmiyelerini yükseltmek için grev yaptıkları veya tezahüratta buldukları (s. 5) her anda hükümet, derhal bunlar üzerine ordu veyahut polis kuvvetlerini sevk eder.. Grevci amele ile polis ve asker arasında kanlı müsadematın vukuu, sık sık her yerde görülüyor.. Amele patronlardan şikayet maksadıyla mahkemeye müracaat ettiği zaman neticeden kim kazanıyor?.. Kapitalist değil mi?. Bu, gayet tabiidir.. Çünkü mahkemesi de, polisi de, ordusu da, hükümeti de velhasıl herşeyi sermayedarların lehindedir. Bu itibarla işçilerin hükümetten bir yardım beklemeleri pek mânâsızdır..

Her işçi münferiden kendisini müdafaa edebilir mi?

Şu halde işçileri burjuva hükümeti tazyikinden, kapitalist istismarından kim kurtarabilir?.. Belki bunu her işçi, kendi kendine münferiden yardım etmek suretiyle yapabilir!.. İşçilerin, kendi iş günleri, yevmiyeleri ve çalışma şartları hakkında patronlarla, ustalarla ayrı ayrı konuşmaları, uyuşmaları daha iyi değil midir?..

Hayır, hiç şüphe yok ki, daha iyi değil, daha fenadır.. Çünkü, kadın, çocuk, kalifiye olmayan işçiler gibi daha zayıf ve daha tecrübesizleri patronların kendilerine teklif ettiği şerait dahilinde çalışmağa, yevmiye almağa razı olurlar.. Şayet onlar bu şartlara razı olmazlarsa patron kendilerini kovmakta ve yenilerini tedarik etmekte hiçbir müşkilât çekmez.. Hatta usta ameleler, şimendiferci, gemiçi, tornacı, makinist gibi daha tecrübeli işçilerin bile, her zaman kendilerine verilmesi mutad olan yevmiyeyi de alamadıkları zamanlar pek çoktur.. Çünkü bunlardan da bir kısma daha şuurludur. Daha fazla talepkârdır. (s. 6) Bir diğer kısmı ise sükût eder.. Eski şairlerden birinin dediği gibi -

„Ne verseler ona şakir, ne kılsalar ona şad,,

Tabii bunlar diğer arkadaşlarına iştirak etmezler.. O zaman kapitalist bunları daha ufak bir yevmiye ile kabul eder.. Ve bunlar artık patronun yardakçısı, kuyruğu olurlar.. Patron çok mecbursa, tabii o zaman, ilk fırsat zuhurunda tard edebilmek üzere bir miktar fazla yevmiye vermek suretiyle diğer daha talepkâr işçileri de kiralar.. Görülüyor ki, münferiden patronlarla pazarlığa girişen işçiler hiçbir şey kazanamazlar.. Patron onları hem kandırabilir, hem de kovabilir..

İşçiyi ancak sendikalar, meslek birlikleri müdafaa edebilir!

Hakikat halde, işçiye ne münferiden kendisi, ne de kapitalist veya burjuva

hükümeti hiç, hiçbir kimse yardım edemez!.. ~~Onun~~ Onun menfaatını, hakkını patronlara karşı koruyamaz!..

Fakat işçiler hep birlik olarak, müştereken kendi sendikaları, cemiyetleri, meslek birlikleri vasıtasıyla harekete geçtikleri anda iş tamamıyla başkalaşır.. O zaman her işçinin, patronla ayrı ayrı konuşmasına, pazarlığa girişmesine lüzum kalmaz.. Bunun yerine onu temsil eden sendikanın mes'ul adamları bu müzakeratı, bu pazarlığı yaparlar..

İşçiler daha evvel, kendi sendikalarında, bu meseleleri uzun uzadıya görüşür ve muayyen kararlara geldikten (s. 7) sonra, bu kararları müdafaa etmek üzere vekillerini, mümessillerini gönderirler. Bu işçi mümessilleri, patronlarla yaptıkları müzakeratta bütün işçilerin menfaatini müdafaa ederler.. Veya patronların her ~~her~~ işçi ile ayrı ayrı değil, fakat sendika ile toptan bir mukavele yapmasını talep ederler.. İşte buna, **kolektif mukavele** derler. Bu öyle bir mukaveledir ki, bilâ istisna o müessesedeki bütün işçilere şâmindir.. Bu mukavele, bütün iş şeraitini, yevmiye, işgünü, bütün mesaili ihtiva eder.. Bu suretle her işçi hakkının lâzım geldiği gibi müdafaa edildiğine, kendisinin de unutulmadığına emin olur.. Binnetice, patronlar da, münferiden işçilere çıkışmak imkânlarını bulamazlar.. Çünkü karşılarında tek bir kişi değil, fakat bir kitle, bir kolektif vardır..

Demek ki, sendikalarda teşkilâtlanmış işçileri patron öyle istediği gibi istismar edemez...

Fakat kapitalist, işçilerin istediği şeraite razı olmaz ve sendikayı tanımak, onunla kolektif bir mukavele yapmak istemezse, o zaman sendika bütün işçileri işten çekerek patronu, o fabrika veya müesseseyi kapatmağa icbar eder..

Sendika, işçileri çalışmaktan alıkoduysa, o zaman onlara gerek kasasından, gerekse diğer işçilerin ianesinden yardım eder.. Sendikanın âzâsı ne kadar çoksa tabii ki maddî vasıtaları da o kadar boldur..

İşçiler geniş mikyasta ne kadar teşkilâtlı iseler, bunların çalışmadığı anlarda, işe gidip kendilerine ihanet edecek işçilerin miktarı da o nisbette azalır...

Maamafih, bu işçi-patron mücadelesinde işçilerin hezimetleriyle (s. 8) neticelenen birçok vak'alar var.. Bu bilhassa işçiler arasında kâfi bir vahdet olmayışından, aralarındaki hainlerin, **şütüreybergerlerin** bozgunculuk etmesinden ileri gelmiştir..

Şayet patron, grev kırıcı hain ameleleri bulamazsa, şayet sendika bütün işçileri nefsinde cem' etmişse ve bunlar aidatlarını muntazaman veriyorlarsa, o zaman bütün grev müddetince grevci amelelere yardım etmek, bu suretle grevci nihayete kadar idame ettirmek, binnetice patronu itaate mecbur etmek pekâlâ mümkündür.

Patronlara karşı mücadele esnasında, amelenin birbirlerine yardım ve çok sağlam bir solidarite göstermeleri lâzımdır..

Bundan maada her işçi yoldaş, diğer bütün işçilerle çok sıkı bir kan rabıtası hissetmelidir.. Bir işçi bütün işçiler için, ve bütün işçiler de bir işçi için mes'ul olmalıdırlar..

İşçilerin
İTALIK

Sendikalar, işçilerin iktisadî vaziyetlerini iyileştirmek için yaptıkları mücadelelerde onlara rehberlik ettiği gibi, diğer bir sıra meselelerde de onlara yardım ederler..

Sendikalar, işsiz kalan işçilere iş arayıp buldukları gibi, ölüm, doğum, hastalık anlarında da kendilerine nakdî muavenette bulunurlar. Aynı zamanda işçilere hakiki nasihatler veren bürolar da organize ederler..

Bundan maada sendikalar, ümmiliğe karşı gece kursları, mektepler, spor şubeleri de vücuda getirirler...

Bu suretle sendikalar, işçilerin maddî ve manevî seviyelerini yükselttikleri gibi onu cemiyet hayatına alıştıırırlar.. Onu tenvir ederler...

İşte sendikaların işçilere verdikleri faydalar..

(s. 9)

SENDİKALARI NASIL TEŞKİL ETMELİDİR ?

Bir Sendikanın Teşkiline Nasıl Başlamalıdır?

Sendikaların zaruret ve ehemmiyetini anlamış birkaç işçi, her müessesede bulunabilir.. Bidayette bu işçilerin miktarı üç-beş kişi de olsa yine kâfidir.. İşte bunlar sendikaları teşkil edecek heyet-i müteşebbise - teşebbüs komitelelerini vücuda getirebilirler.

300 işçisi bulunan bir mensucat fabrikasını alalım.. Buradaki üç dokuyucu işçi, mensucat sendikasını teşkil için, teşebbüs komitesini vücuda getirmeğe karar vermiş olsunlar.. Eğer o memleketin başka bir şehrinde bu nev'i bir sendika - yani mensucat sendikası- mevcutsa, o zaman teşebbüs komitesi, kendilerine yardım edilmesi, ve müşterek mesâi için bu sendika(ya) müracaat eder.. Maamafih aynı şehirde bir başka sanat şubesine (s. 10) mensup da olsa, bir diğer sendika mevcutsa, teşebbüs komitesi, teşrik-i mesâi edilmesi için -vereceği tahsisatlarla yeni teşkilâta yardımcı dokunabilen- bu sendikaya da müracaat eder..

Teşebbüs komitesi, sendika teşkili lehinde tahrikât yapmağı ve mümkün mertebe çok miktarda işçiyi bu sendikaya âzâ olarak celb etmeğı kendisine vazife edinir.. Diğer imkânları düşünmeksizin, teşebbüs komitesi yalnız şifahî propagandada bulunabilir.. Teşebbüs komitesi âzâsından herbiri, aynı zamanda olarak, fabrikanın grup içtimalarında, müessese dahilinde sendika teşkili lehinde tahrikât yapar.. Diğer sendikalar da kendisine yardım ederlerse bir beyannamecik de neşredilebilir..

O şehir veya o havalide bir tek mensucat fabrikası bulunuyorsa, o zaman o sendikada yalnız bir fabrika işçilerinden mürekkep olur. Fakat fabrikaların adedi birkaç tane ise, teşebbüs komitesi diğer fabrikalardaki işçileri de sendika teşkili için kazanmağa gayret eder.. Diğer taraftan o fabrikalardan herbirinde kendisine yardımcı dokunacak olan ve böylece "teşebbüs komitesine yardımcı" gruplar denilebilen yoldaş gruplarını da yapmağa çalışır. Sendika kendisine celbedilen işçilerin çokluğu nisbetinde daha iyi ve daha kolay faaliyette bulunabilir.. Sendika teşkili lehinde propaganda yapan teşebbüs komitesi âzâları, evvelce sendikaya âzâ olmak arzusunu izhar etmiş işçileri de nazar-ı itibara alırlar.

ATLAMA

(s.11) Bir müddet sonra kendisinde sendika teşkili meselesi kat'î surette kararlaştırılan umumî bir içtima' akd edilir.. Bu umumî içtima'ı yapmadan evvel burada halledilmesi ve karar altına alınması lâzım gelen aşağıdaki meseleleri de evvelceden hazırlamak lazımdır;

- 1 Sendika programının kabulü.
- 2 Heyet-i idare intihabatı

Sendikanın Programı

Bu meseleleri, bilhassa program projesini hazırlamak teşebbüs komitesine düşer.. Sendikanın programı, onun kanun-u esasîsi demektir. Her cemiyetin, bu meyanda sendikaların da, gayesi, maksad-ı teşekkülü ve nasıl çalışacağı hakkında bir fikri olması lazımdır.

Bilhassa bunun için, içtima'da toplanmış olan sendika âzâlarının program hakkında bir hüküm vermeleri zaruridir.

Program umumiyetle başlıca aşağıdaki meseleleri ihtiva eder:

- 1 Sendika ne maksatla teşkil ediliyor.
- 2 Sendikaya kimler âzâ olabilir, âzâlık hakkı.
- 3 Sendika nasıl teşkil edilmiştir ve nasıl çalışıyor.
- 4 Sendikanın malî faaliyeti..

Evvelce de söylediğimiz gibi sendikalar, işçilerin kapitalistlere karşı menfaat ve haklarını müdafaa için teşkil edilirler.. Bunu, programda koymak lâzımdır.. Bundan maada, sendika, dersler, mektepler, klüpler vücuda getirmekle, işçilerin ve işçi çocuklarının (s. 12) tenviri maksadını da takip edebilir.. Ve nihayet, işçi kiralamağa mahsus tavassut büroları, ölüm, hastalık ve grev vukuunda işçilere yardım için muavenet kasaları yapmak suretiyle de hizmette bulunur...

Kimler Sendika âzâsı olabilir?

Her işçinin sendikaya âzâ olabileceğini daima nazar-ı dikkatte bulundurmalıdır.. İşçi, gündüz veya gece işçisi imiş, usta veya kur'a amelesi imiş, bütün bunlardan hiçbirinin ehemmiyeti yoktur ve sendika için bunlar hiçbir mânâ ifade etmezler. şu veya bu dine mensupmuş, şu veya bu fırkanın âzâsı imiş,

İşgücünü satan kadın, erkek genç, ihtiyar her işçi sendika âzâsı olabilir.

Sendikalar, geniş bir demokrasi esası üzerine kurulurlar. Sendika âzâsı her işçi aynı bir hukuka mâliktir.. İntihap etmek, edilmek, bilâ kaydüşart, sendika âzâsı her işçinin hakkıdır.. Sendikanın teşkilât, faaliyet ve hayatına ait meseleler ekseriyet-i ârâ ile karar altına alınırlar..

Ekseriyetle ittihaz edilen kararlara her sendika âzâsı işçi itaate mecburdur.. Sendikanın muntazam iş görebilmesi için en mühim şartlardan birisi disiplindir. Disiplinin ihlâl edilmesi, sendika kararlarının infaz edilmemesi, sendikanın arkadaşlara tahmil ettiği vezâifin adem-i ifası muhakkak surette sendikanın da inhilâlini mucip olur.. Buna binaen, şu veya bu arkadaşın fena hareketinden (s. 13) dolayı sendikanın umumî faaliyetinin sekteye uğramasına

bütün sendika âzâsı büyük bir gayret göstermelidirler.. Bu her işçi arkadaşın gayet faal bir surette sendika hayatına iştirak etmesiyle temin edilebilir.. Bütün bunlar, ancak doğru bir teşkilât esası üzerine bina edilen sendikalarda mümkündür..

Herşeyden evvel bizzat işçi kitlelerinin mahallinde çalışması esasına müstenit aşağı, şube teşkilâtları koymak lâzımdır.. Meselâ, fabrikada, imalâthanede, madenlerde - memur sendikası olduğuna nazaran- devairde, köylerde gibi.. Yani bir müessesede çalışan bütün işçiler, umumî içtima'larında müessesenin ismiyle tesmiye edilen komiteler intihap ederler.. Fabrika komitesi, maden komitesi ilâhere gibi..

Sendikanın idare heyeti

Müessese veya fabrika çok büyük olup bütün âzâyı biraraya toplamak mümkün değilse, o zaman her sanat şubesi kendi kendi murahhaslarını komiteye gönderir.. Komiteler, buldukları müesseselerde, kendi âzâları arasında o müesseseye ait bütün sendika faaliyetini sevk ve idare ederler..

Komiteler teşekkül ettikten sonra bunları kendi aralarında birleştirmek lâzımdır.. Bunun için de, o müessese komiteleri, meselâ mensucat fabrikaları komiteleri konferans halinde toplanırlar.. Bu konferansa, umumî içtima'da intihap edilmiş işçi murahhaslar da gönderilir. Konferans o şehir veya o mntıkadaki bütün mensucat fabrikalarına ait mesâilî tetkik ve halleder.. Yine (s. 14) bu konferans, gelecek konferansa kadar sendika faaliyetini idare edecek olan heyet-i idareyi de seçer.. Heyet-i idare, reis, kâtip ve kasadardan mürekkeptir.. Sendika heyet-i idaresi grev, kolektif mukavele vesaire gibi mühim meselelerde müessese veya fabrika komiteleri âzâlarıyla istişare eder.. Veyahut da bütün fabrikalardan gelen murahhasların iştirakiyle bir murahhaslar içtima'ını davet eder. Heyet-i idare, bu fabrika komiteleri vasıtasıyla o müessese dahilindeki amelenin vaziyetinden, onların yevmiesinden haberdar olur.. Yine bu komiteler vasıtasıyla patronlarla işçiler arasında, amele namına, kolektif mukaveleler akd eder.. Ve mahkeme ile hükümete karşı amelenin haklarını, menfaatlerini müdafaa eder..

Aidat

Bundan maada heyet-i idare, aidatın da muntazam bir şekilde verilmesine dikkat eder.

Sendikanın malî vaziyetine, ayrıca, büyük bir ehemmiyet atfetmek icap eder.. Muntazam ve sabit bir aidat vaz' etmek, bunun muntazaman tediyesine nezaret etmek, sendikanın varidat ve masarifatının muntazam bir hesabını tutmak da lâzımdır.

Sendikalardaki duhuliye ve aidat muhtelif şekillerde olabilir. Alınacak aidat aylık kazancın yüzde bir veya ikisi nisbetinde olabildiği gibi bunu üç neve, üç gruba tefrik etmek de mümkündür; küçükler, kadınlar ve kara amele için.. Mütihazsıs işçiler de ayrı bir grup teşkil ederler.. Veyahut da alınan yevmi-

yelere nazaran sabit bir aidiye ve sabit bir duhuliye tesbit (s. 15) edilir.. Meselâ duhuliye on kuruş, aidat da on, yirmi veya kırk kuruş tarzında olabilir.. Meselâ Çin'deki bazı fabrika amelelerinin aidatı bu şekilde sabit bir miktardır.. Maamafih hepsinden iyisi bunu umumî içtima'nın kararına bırakmaktır.

Bir müessese veya fabrikada ancak tek bir sendika olmalıdır.

Sendika teşkil edilirken dikkat ve gayret edilecek en mühim nokat bir fabrika veya müessesede ancak tek bir sendikanın bulunması keyfiyettir.. Bunların taaddüdüne hiçbir şekilde imkân vermemelidir. Bunun için de meselâ bir mensucat fabrikasını nazar-ı itibare aldığımızı göre, orada çalışan dokumacı amele ile beraber, elektrikçilerin, tornacıların, tesviyecilerin, kara amele- nin de yalnız bu mensucat sendikasında âzâ olması lâzımdır.. Bir müessese veya fabrikada sendikaların adedi taaddüt edecek olursa, o zaman işler doğru bir şekilde yürümez.. Bundan maada şunu da nazar-ı dikkate almamız ki, aynı bir fabrikada çalışan muhtelif sanat şubeleri ameleleri arasındaki münasebet, diğer bir fabrikada çalışan aynı sanat şubesine mensup ameleler(le) olacak münasebetten daha sıkı ve daha yakındır.. Meselâ, mensucat fabrikasındaki bir tornacı, iş itibarıyla bir başka fabrikanın tornacısıyla değil, fakat çalıştığı mensucat fabrikasındaki dokuyucu ile daha çok alâkadar ve bağlıdır. Mensucatçılar grev ilân ettiği zaman o fabrikadaki tornacıların da bunlara iltihak etmesi zaruridir..

Teşebbüs komitesinin bütün bunları iyice hesaplaması ve umumî içtima'da izah etmesi lâzımdır; umumî içtima' programı (s. 16) tetkik ve onda lâzım gelen tashihatı yapar.. Onu kabul eder.. Bundan sonra, artık bilfiil sendika teşekkül etmiş olur.. Daha sonra da, ^{en} faal ve en ziyade itimadı haiz işçi yoldaşlardan bir idare heyeti intihap edilir...

Sendikanın işleri nasıl cereyan etmelidir?

İlk devirlerde umumî içtima'ları sıkça akd etmek lâzımdır. Umumî içtima'lar arasındaki fasıla esnasında idare heyeti âzâları büyük bir dikkatle şunları hassaten tetkik ve tatbik etmelidirler:

- 1 Muhtelif fabrikalardaki kadın, erkek, genç işçilerin vaziyetleri, evlerindeki hayatları, aldıkları yevmiyeler, iş (çalışma) şeraiti..
- 3 Diğer sendikalarla ve merkezi sendika teşkilâtıyla rabıtada bulunmak ve onların tecrübe ve nasihatlarından istifade etmek..
- 2 Aynı sanat şubesine mensup muhtelif fabrikalardaki ameleleri birbirlerine yaklaştırmak..

Heyet-i idare, dikkatli çalışmak, teşkilâtı adım adım kurmak ve bütün işçileri kendisine celbetmek sahasındaki mesaisinden sonra kısa bir zaman zarfında bütün işçilerin menfaatini gözeten sağlam bir sendika ortaya çıkarmış olacaktır...